

Spotten met het heilige

Een Deense krant die in twaalf tekeningen de spot drijft met de profeet Mohammed. Moslims die overtrokken reageren met boycots en (dreigementen van) geweld. Imams (ook in Nederland) die de gelovigen opzweepen tegen deze heiligschennis. Het zijn beelden die me in verwarring brengen. Niet zozeer vanwege de juridische kwesties. De vrijheid van meningsuiting is een van de meest wezenlijke democratische waarden. Wat de Deense krant doet, valt binnen de grenzen daarvan. Het is volstrekt terecht dat de Deense regering weigert hiervoor excuses aan te bieden. Waarom dan toch gemengde gevoelens? Omdat ik de publicatie van die prenten onnodig provocerend vind en weinig respectvol tegenover moslims. Als het iemand ernstig stoort als je vloekt, houd je daar rekening mee. In een fatsoenlijke samenleving kwets je niet onnodig de godsdienstige gevoelens van anderen. De Deense krant zocht de confrontatie op door maar liefst twaalf spotprenten tegelijk te publiceren, als een bewuste uitdaging aan de moslims.

Het gaat niet alleen om de vrijheid van meningsuiting, maar ook om hoe je met elkaar omgaat. De Deense krant maakt gebruik van die vrijheid op een wijze die ik weinig tactvol en onnodig kwetsend vind. En daarom valt het mij moeilijk daarmee onverkort solidair te zijn. Soortgelijke gemengde gevoelens had ik na de moord op Theo van Gogh. Natuurlijk is een moord nooit goed te praten door te zeggen dat iemand het met zijn uitspraken had uitgelokt. Tegelijk had ik er moeite mee dat Van Gogh tot kampioen van de vrijheid van meningsuiting werd uitgeroepen, omdat hij in mijn ogen de grenzen van die vrijheid overschreed en haar onverantwoord gebruikte. Hij ging te ver door Marokkanen consequent met 'geitenneukers' aan te duiden. Daarmee beledigde hij onnodig groepen mensen. In een fatsoenlijke omgang met andere burgers dien je dergelijke woorden achterwege te laten. Maar met de film *Submission*, waarin hij bepaalde uitwassen van de islam bekritiseerde, ging Van Gogh voor mij niet te ver. De manier waarop was in mijn ogen wel contraproductief en onverstandig. Door de gekozen vorm (de heilige koranteksten geprojecteerd op een naakte vrouw) werden de moslims juist niet bereikt met de kritiek. Integendeel, ook de liberale moslims werden onnodig geprovoceerd en de rijen werden gesloten

in plaats van dat er een discussie in moslimkringen op gang kwam. In dit opzicht was er geen sprake van overschrijding van de grenzen van de vrijheid van meningsuiting, maar wel van een verkeerd gebruik ervan.

Dit onderscheid tussen een overschrijding van de vrijheid van meningsuiting en een verkeerd gebruik ervan kan ook licht werpen op de Deense affaire. Het publiceren van de twaalf spotprenten was contraproductief en onverstandig. Er werd bewust gezocht naar de confrontatie. Maar in een adem met die kritiek op de vorm moeten we vaststellen dat de juridische en morele grenzen van de vrijheid van meningsuiting niet overschreden zijn. Daarom zou het goed zijn als er vanuit de EU en andere regeringen hierover een helder en principieel signaal kwam. Los van hoe we over de spotprenten denken: het is een fundamenteel democratisch recht om ze te publiceren.

Wederzijds onbegrip

In deze discussie botsen twee culturen. Ze begrijpen elkaar echt niet. Veel moslims begrijpen niet hoe wezenlijk in westerse landen de vrijheid van meningsuiting is. En dat vrije godsdienstkritiek daarvan een kernthema is. Overigens verbaast dat niet echt, omdat in veel moslimlanden die vrijheid niet bestaat. Dit is een punt waarop we Nederlandse moslims zeker mogen aanspreken. Je mag je gekwetst voelen door deze spotprenten, maar kranten hebben desondanks het recht om ze af te drukken. Voor democraten dient de vrijheid van meningsuiting vanzelfsprekend te zijn. Omgekeerd begrijpen veel mensen in het westen niet waarom de moslims zich zo druk maken. Zij hebben het gevoel voor het heilige verloren. Ze kunnen zich nauwelijks meer voorstellen dat je tot in het diepste van je ziel geraakt wordt als iets wat heilig voor jou is, wordt bespot. De spotprentenaffaire maakt duidelijk hoe groot het wederzijdse onbegrip is. En hoezeer een dialoog nodig is om elkaar beter te leren begrijpen. Een dergelijke dialoog is echt niet soft. Voor beide partijen staat er iets wezenlijks op het spel. En het leidt ook zeker niet tot snelle overeenstemming. Maar we zullen die moeilijke opgave moeten aangaan. Want juist deze affaire laat zien dat we tegenwoordig in één wereld leven.

Wibren van der Burg